

## استانداردهای فضای سبز و تعیین سرانه فضای سبز در ایران

تعیین سطح و سرانه کاربری فضای سبز در ایران، تاکنون عمدتاً بر اساس استانداردهای مورد استفاده در کشورهای دیگر بوده است.

تعیین سرانه فضای سبز تا حد زیادی بستگی به خصوصیات بیوکلماتیک منطقه و شهر دارد، بر این مبنای باید گفت سرانه فضای سبز در یک شهر کویری و یا یک شهر بزرگ مانند تهران نمی تواند شرایطی همانند با یک شهر ساحلی در استان مازندران داشته باشد. با وجود این، اطلاع از استانداردهای فضای سبز می تواند به عنوان هدایتگر فعالیتها و خط مشی ها به شمار آید.

بر اساس مطالعات و بررسی های وزارت مسکن و شهرسازی، سرانه متعارف و قابل قبول فضای سبز شهری در شهرهای ایران بین ۷ تا ۱۲ متر مربع برای هر نفر است که در مقایسه با شاخص تعیین شده از سوی محیط زیست سازمان ملل متحد ( ۲۰ تا ۲۵ متر مربع برای هر نفر) ، رقم کمتری است. باوجود این، در شهرهای مختلف کشور نیز این رقم، با توجه به ویژگیهای متفاوت جغرافیایی و اقلیمی آنها، با اختلافاتی همراه است که میزان آنها طرحهای مصوب هر یک از شهرها تعیین می کنند.

در مجموع "آنچه از دیدگاه محیط اجتماعی در ارتباط با فضای سبز شهری اهمیت دارد، میزان فضای سبز عمومی است، یعنی فضای سبزی که رفت و آمد عموم مردم در آنها بدون مانع باشد، یا به تعبیر دیگر فضای سبز اجتماعی"

بنابراین مفهوم سرانه فضای سبز تنها می تواند برای آن نوع فضای سبز به کار رود که برای گذران اوقات فراغت ، بازی و تفریح مهیا شده است.

### مکان یابی فضای سبز

نکته ای که در خصوص فضای سبز از اهمیت بالایی برخوردار است، مکان یابی آن می باشد. جین جکوب، منتقد شهرسازی معاصر معتقد است که " پارک باید در جایی باشد که زندگی در آن موج می زند، جایی که در آن، فرهنگ و فعالیتهاى بازرگانی و مسکونی است. تعدادی از بخشهای شهری، دارای چنین نقاط کانونی ارزشمندی از زندگی هستند که برای ایجاد پارکهای محلی یا میادین عمومی، مناسب به نظر می رسند.

بر این اساس مکان یابی فضای سبز باید از اصولی چون " مرکزیت، سلسه مراتب و دسترسی " تبعیت کند:

مرکزیت فضای سبز به این مفهوم است که فضای سبز حتی المقدور در مرکز محله، ناحیه و یا منطقه شهری مکانیابی شود. همچنین فضاهای سبز در مقیاسهای متفاوت اعم از پارکهای محله ای، منطقه ای و امثال آنها، باید با ساختار کالبدی متناظر خود انطباق داشته باشد، به عنوان مثال پارک منطقه ای در محدوده منطقه پیشنهاد شود.

یکی از معیارهای دیگر که در مکانیابی فضای سبز باید به آن توجه شود، معیار "دسترسی" است. به این مفهوم که پارکهای شهری باید از چهار جهت به شبکه ارتباطی دسترسی داشته باشند تا بدین طریق هم جمعیت بیشتری از آن استفاده کند و هم امکان نظارت اجتماعی و امنیت پارک افزایش یابد. بدین ترتیب امکان بهره برداری دیداری از جلوه های زیبای پارک برای رهگذران از چهار جهت فراهم می شود.

معمولاً شهرها از چهار نوع فضای اصلی پوشیده شده اند و در واقع کل سطح زمین موجود در شهر ها به این فضاها اختصاص یافته است، که عبارتند از: فضاهای مسکونی، فضاهای سواره و پیاده، فضاهای سبز و اماکن ورزشی و سایر فضاهای خدماتی که به ترتیب و به طور معمول حدود آنها در تراکم های متوسط شهری ، ۵۰،۲۵،۱۵،۱۰ درصد سطح زمین می باشد.

### سرانه فضای سبز موجود در تهران

استاندارد سرانه فضای سبز جدا از استانداردهای فضاهای تفریحی در دنیا برای هر فرد ۲۵ متر مربع است و در ایران برای هر فرد ۹ متر مربع ؛ در حالی که در حال حاضر تنها ۶/۴ متر مربع از این فضا در تهران تامین شده است که پراکندگی این ۶/۴ متر نیز از توازن درستی برخوردار نیست.

### روش پیشنهادی برای تعیین سرانه فضای سبز

روش پیشنهادی برای تعیین سرانه فضای سبز، عمدتاً به منظور تعیین سرانه فضای سبز خاص گذران اوقات فراغت ، یعنی پارک ها و گردشگاه های سبز شهری، طراحی شده است و سایر فضاهای سبز عمومی مانند فضای سبز میدان ها، شبکه راه ها ، لچکی ها و جز اینها را در بر نمی گیرد؛ زیرا در یک محیط شهری هر یک از عناصر سبز باید متناسب با عملکردی که بر عهده گرفته اند، ارزیابی شوند.

برای مثال، هر چند ممکن است فضای سبز متعلق به شبکه راهها آثار اکولوژیکی زیست محیطی داشته باشد، ولی عملکرد اصلی آن با شبکه و جریان ترافیک ارتباط می یابد و از همین لحاظ سایر اثرات آن از اهمیت کمتری برخوردار است. بنابراین، برای عناصر سبز شهری نیز همانند سایر کاربری های شهری باید هویت مستقلی در نظر گرفت.

### روش پیشنهادی برای محاسبه سرانه فضای سبز

برای محاسبه فضای سبز درون شهری برای شهرهای ایران چهار پارامتر زیر استفاده شده است.

۱ متوسط مساحت مورد نیاز برای رشد سالم یک درخت

۲ ویژگی های اقلیم محلی

۳ کیفیت محیط زیست

۴ تراکم نفر یا اتاق در واحدهای مسکونی

منبع روزنامه همشهری